

knjiga o njeni zgodovini pa ji je vrnila izgubljeno dušo.

Upamo lahko, da bo uspešna obnova Vile Bian-ce spodbudila še druge podobne primere, saj je reprezentativnih stavb, ki so nujno potrebne obnove, v Sloveniji veliko. Upamo pa lahko tudi, da se bo v Velenju našlo dovolj volje in sredstev, da se bo na starem pokopališču obnovilo tudi markantno, a žal razpadajočo grobnico Alojzije grofice Harnoncourt, rojene grofice Locatelli, ki je tudi del zgodovine ne le Vile Bianche, ampak tudi samega Velenja.

Miha Preinfalk

Janko Kastelic: *Sežana, ljudje in kraj skozi čas. Sežana: samozaložba, 2013, 249 strani.*

Janko Kastelic, rojen v Pivki, slikar, ki razstavlja od leta 1974 in je v tem času imel 77 samostojnih razstav v Sloveniji, Hrvaški, Italiji, na Madžarskem, Nizozemskem, Finskem in v Ameriki, je v okviru svoje vzporedne dejavnosti, kot ji pravi sam, torej, razkrivanja in razumevanja preteklosti, vezane na domači kraj, v samozaložbi izdal knjigo *Sežana, ljudje in kraj skozi čas*. Tekom let je namreč zbral različne dokumente, fotografije, stare razglednice, poslovne knjige obrtnikov, del starega notarskega arhiva, osebne predmete nekaterih domačinov, ki govorijo o nekdanji Sežani in njenih ljudeh, in tako je na 249 straneh velikega formata nastala krajevna monografija Sežane. V knjigi je objavljenih 544 reprodukcij starih razglednic, fotografij in drugega pisnega materiala. Med starimi razglednicami je izpostavljena prva znana razglednica Sežane, ki je v osnovi črno-bela litografija z dotiskom treh dodatnih tonov, ki ji dajejo večjo plastičnost. Sestavljena je iz štirih motivov, tisk jo datira v leto 1898 oz. 1897. Avtor si je namreč sprva zamislil knjigo, ki bi temeljila na reprodukcijah starih razglednic, saj je razglednica tudi dokument preteklega časa, ki ima svojo zgodbo, govori o kraju, njegovem spreminjanju in o ljudeh, vendar se je odločil za večji obseg in drugačno zasnovano knjigo, ko mu je zadnja potomka znane sežanske rodbine Mahorčič, 92-letna Mija Mahorčič, ki živi v Trstu, poklonila veliko fotografij Sežane in njenih nekdanjih prebivalcev. Težišče monografije je tako na starih fotografijah. Med njimi sta najstarejši fotografiji Sežane, ki ju hrani v svoji zbirki sam avtor. Obe sta delo istega fotografa, prvega slovenskega popotnega fotografa Kristijana Paierja (1839–1895) iz Kranja, sokrajana Janeza Puharja (1814–1864), izumitelja fotografije na steklo. Kranjski fotograf je skozi Sežano potoval v Trst, od koder se je odpravljal na potovanja v Sveto deželo. Na hrbtišču kartona prve fotografije je datum IV. 1864, s tem da je številko 4 mogoče brati kot 1, kar pomeni,

da je letnica prve fotografije ali 1864 ali 1861. Fotografija je panoramska, izdelana v sepia tonu in formatu 180 x 240 mm. Na drugi fotografiji, z letnico 1875, sicer tudi panoramski, izdelani v formatu 200 x 500 mm, kaširani na večjem kartonu, pa je fotografiranih tudi sedem takrat pomembnih sežanskih oseb, ki na fotografiji sicer ne izstopajo, so pa opazne. Med njimi avtor knjige prepozna tri osebe, dve v nadaljevanju omeni kot člana nekoč pomembnih rodbin v Sežani, to sta Karel Polley in Rajmund Mahorčič. V besedi in sliki so v knjigi namreč predstavljene tudi nekdanje zelo znane rodbine, poznane v Sežani in njeni okolici, ki pa danes obstajajo le še v dokumentih ali spominih. To so poleg že omenjenih Polaj – Polley in Mahorčič, še Petač – Petazzi, Delena, Economo, Scaramangà in Gulič. Za njimi je ostala materialna, nepremična zapuščina, ki je v mestu vidna še danes. V delu resnično izstopa slikovno gradivo, saj, po avtorjevem mnenju, stare fotografije in razglednice govorijo in povedo vse tisto, kar bi pri samem opisovanju sprememb v nekem kraju z besedo težko in nepopolno storili. Tako lahko vidimo drugačne predele Sežane v letih 1875, 1900, 1917, 1930.

V poglavju Rob gornje Sežane predstavlja avtor fotografije oziroma fotorazglednice botaničnega parka, prvotno parka ob vili Scaramanga, in glavni sežanski hotel Albergo alle Tre Corone, ki so ga po vojni preimenovali v Hotel Triglav. Dve razglednici sta ročno kolorirani, tako naj bi fotografi črno-belimi razglednicam povečali prodajo. V tem poglavju najdemo tudi fotografijo in fotorazglednico stare sežanske avtobusne postaje iz leta 1960, razglednico javne tehtnice, razglednico z delom Tabora, cerkve in Starega gradu, vsem starim fotografijam pa so dodane tudi novejšje, iz 2010 in 2012, na katerih so fotografirane te iste stare stavbe v današnji podobi. Avtor je poglavju dodal kartonček s plesnim redom na Sokolovi maškaradi v hotelu Tri krone, tri vabila na Plesni venček, ki ga je organizirala sežanska mladina leta 1913, in dimnikarski račun iz istega leta.

Poglavje Britof je namenjeno najožjemu predelu ob cerkvi. Vsebuje fotografije in razglednice od leta 1899 do 1980, posnete v okolici zvonika, in dopis podžupana Jožefa Delene, iz leta 1866, ki vabi komunskega starešino, Štefana Mahniča, na sestanek o predlogu zvišanja cene mesa.

Osrednja Sežana, Lužešče, Vas in Vidmašče je poglavje z razglednicami (med njimi je kar nekaj koloriranih) in fotografijami tega predela Sežane od leta 1898 pa do 1981, za primerjavo pa so dodane še tri fotografije iz leta 2012 in ena iz 2011. Smiselno so v poglavje vključeni še listek o tehtanju iz leta 1909, osnutek govora ob blagoslovitvi temeljnega kamna za novo šolo in fotografije ljudi, ki so tedaj tu bivali ali opravljali določene funkcije.

Med razglednicami v poglavju Sežana pod Taborom najdemo tudi dvojno razglednico, iz leta 1900, ki se, kot pravi avtor, zelo redko pojavlja v spletni pro-

daji ali prodaji na sejmih. Ni mu znano, ali obstaja še kakšna druga dvojna razglednica Sežane, z drugim motivom.

V zadnjem poglavju, Od starega gradu do roba spodnje Sežane, avtor omeni, da je od roba zgornje Sežane skozi posamezna poglavja sledil poti proti Trstu in na ta način poskušal prikazati preteklost. V tem poglavju tako predstavlja razglednice in fotografije z območja Starega gradu in širšega predela okrog železniške postaje. V tem poglavju najdemo torej razglednice in fotografije nekdanje Tržaške ceste, vile Senčar, mehanične delavnice, mlekarne, zgradbe, ki je bila prvotno namenjena tovarni Tomos, železniške postaje, t. i. nebotičnika, vil Motta in Paximadi. Starim fotografijam je dodanih nekaj novejših iz leta 2011 in 2012, najdemo tudi grb, ki je bil na Stari grad vzidan v času lastnika barona Economa, in grb grofa Petazzija, telefonski imenik iz leta 1940, z vsemi sežanskimi naročniki, razglednico družine Paximadi, ki jo je leta 1917 poslala družini Wauchnig na Reko, in razglednico s pogledom na Sežano iz nekdanje vile Motta, z letnico okrog leta 1920. Poglavje sestavljajo tudi portreti nekdanjih prebivalcev Sežane in oseb, povezanih z njo. Večina fotografij v knjigi je opremljenih s komentarjem, včasih s kratko zgodbo, opisom. Vsem razglednicam je avtor dodal nekaj najnovejših podatkov (ime založnika, fotografa, letnico izdaje oziroma leto, v katerem je bila odposlana, in kraj, kamor je bila poslana), odvisno tudi od tega, koliko je o razglednici znanega oziroma na njej natisnjene.

Knjiga *Sežana, ljudje in kraj skozi čas* je za prebivalce tega območja pomembno delo, saj s fotografijami, razglednicami pa tudi zgodbami, komentarji, zapisi, ki te fotografije in razglednice spremljajo, predstavlja, prikazuje in na ta način tudi ohranja njihovo preteklost. Knjiga je zelo jasno in zanimivo napisana in urejena tudi za bralce, ki Sežane ne poznajo dobro.

Meta Turk

Tam čez Savo, na Črnučah: Sto petdeset let župnije Ljubljana Črnuče (ur. France M. Dolinar). Ljubljana: Družina, 2013, 456 strani.

Mlaji pred cerkvenimi vrati, olepšana pročelja cerkva in ubrani zvonovi so jeseni leta 2012 vabili vernike k slavnostnim praznovanjem jubilejev po ljubljanski škofiji. Oktobra leta 2012 je namreč kar 45 župnij v ljubljanski škofiji praznovalo 150. obletnico preimenovanja iz vikariata v župnijo. Ljubljanski škof Jernej Vidmar je 25. oktobra leta 1862 tedanje vikariate preimenoval v župnije ter vikarje v župnike. Med novimi župnijami je bila tudi Ljubljana Črnuče.

V sklopu tega je župnija Ljubljana Črnuče pripravila več praznovanj, ki so se začele jeseni 28. oktobra 2012 na praznik farnih zavetnikov Simona in Juda Tadeja, pa vse do sklepne prireditve 27. oktobra 2013, ko je bila predstavljena obsežna monografija o župniji Ljubljana Črnuče. Uredniško delo je opravil domačin dr. France M. Dolinar, ki je želel župnijo, njeno zgodovino in dogajanje predstaviti večplastno, kar je v monografiji zelo vidno.

Po uvodnem prispevku domačega župnika Stanke Štefančiča je prvi del monografije namenjen predstavitvi zgodovinskih korenin župnije. Prvi članek je prispeval Stanislav Matičič, ki je bil vrsto let duhovni pomočnik v župniji. Posvetil se je vlogi in pomenu župnije za cerkveno občestvo skozi čas. Lilijana Žnidaršič Golec je pripravila dva članka, in sicer se je v prvem posvetila cerkvenoupravni pripadnosti Črnuč do reform cesarja Jožefa II. Črnuče so namreč v cerkveni upravi vse do leta 1751, ko so v okviru župnije Mengeš prešle pod nadškofijo Gorica, sodile pod oglejski patriarhat. Pri tem je šlo za izrazito dvojnost v cerkveno-posvetni oblasti, saj je bil oglejski patriarhat od srede 15. stoletja naprej v rokah Benečanov, medtem ko so bili deželni knezi Habsburžani, kar je še oteževalo zadeve, saj so bili hudi rivali. V drugem članku pa se je avtorica posvetila verski zgodovini Črnuč od prve omembe cerkve leta 1526 do ustanovitve vikariata leta 1764. Črnuče so bile ena od 13 podružnic župnije Mengeš, pri čemer so imeli opati v Dunajskem Novem mestu pravico nastavljanja